

4. Закон України «Про доступ до публічної інформації»: Науково-практичний коментар. Видання ініційоване Комітетом Верховної Ради України з питань свободи слова та інформації і рекомендоване для використання в адміністративній та судовій практиці. – К., 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://komsvobslova.rada.gov.ua/komsvobslova/control/uk/>.

5. Жулева Г. Компаративний аналіз болгарського і українського законодавства в сфері забезпечення доступу к общественнои информации [Електронний ресурс] / Г. Жулева, А. Бухтатый // Публічне управління: теорія та практика. – 2012. – Режим доступу : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/putp/2012-2/doc/2/01.pdf>.

6. Коновченко Ю. ГО закликають Януковича й Азарова підписати Конвенцію Ради Європи про доступ до офіційних документів [Електронний ресурс] / Юрій Коновченко – Режим доступу : <http://politiko.ua/blogpost34565>.

7. Копылов В.А. Информационное право. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Юристъ, 2002. – 512 с.

8. Котляр Д. Узагальнення практики застосування адмінсудами Закону «Про доступ до публічної інформації» [Електронний ресурс] / Дмитро Котляр // «Телекритика». – 2013. – Режим доступу : <http://www.telekritika.ua/pravo/2013-10-10/86607>.

9. Мандзій Л. Доступ до публічної інформації: досвід України та Східної Європи [Електронний ресурс] / Любомира Мандзій. – 2013. – Режим доступу : <http://galinfo.com.ua/news/135161.html>.

10. Нестеренко О. Суспільно необхідна інформація (Що це означає в контексті теорії та практики застосування?) [Електронний ресурс] / Оксана Нестеренко. – 2011. – Режим доступу : <http://stop-x-files-ua.org/?p=5404>.

11. Свобода інформації: теорія та практика / Харків. правозахисна група. – Х. : Фоліо, 2004. – С. 13.

12. Смокович М. Доступ до публічної інформації: окремі аспекти теорії та судової практики // Право України – 2014. – № 3. – С. 101.

УДК 342.92(045)

ПОВНОВАЖЕННЯ АДВОКАТА – ПРЕДСТАВНИКА ПОТЕРПІЛОГО В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРОЦЕСІ

Польщикова В.В., к. ю. н.,
доцент кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права
Маріупольський державний університет

Стаття присвячена комплексному дослідженню повноважень адвоката – представника потерпілого в адміністративному судочинстві з точки зору чинного адміністративного та адміністративно-процесуального законодавства, практичних аспектів діяльності, визначення шляхів удосконалення форм та методів надання правової допомоги.

Ключові слова: адвокат, потерпілий, адміністративний процес, процесуальне представництво, правова допомога.

Статья посвящена комплексному исследованию полномочий адвоката – представителя потерпевшего в административном судопроизводстве с точки зрения действующего административного и административно-процессуального законодательства, практических аспектов деятельности, определения путей усовершенствования форм и методов оказания правовой помощи.

Ключевые слова: адвокат, потерпевший, административный процесс, процессуальное представительство, правовая помощь.

Polshchikov V.V. THE POWERS OF ATTORNEY REPRESENTATIVES OF VICTIMS IN THE ADMINISTRATIVE PROCESS

The article is devoted to the complex research of the powers of attorney representatives of the victim in the administrative proceedings in terms of the administrative and administrative procedure law, the practical aspects of the work, identify ways to improve the forms and methods of legal assistance.

Key words: attorney, victim, administrative process, procedural representation, legal assistance.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. У сучасних умовах реформування системи та організації діяльності адвокатури України важливе місце посідає науково-практична дискусія про місце та роль адвоката як представника потерпілого в адміністративно-деліктному судочинстві. Цю проблему варто розглядати у контексті тієї обставини, що права потерпілого та процесуальні гарантії реалізації цих прав потребують значного підсилення у чинному законодавстві про адміністративні правопорушення, а вітчизняне законодавство у зазначеній галузі суспільних відносин є досить застарілим та не враховує належним чином загально визнані

міжнародні стандарти захисту прав учасників адміністративно-деліктного провадження. Прийняття нового закону про адвокатуру та адвокатську діяльність у цьому контексті стало значним кроком до забезпечення права потерпілого від адміністративного правопорушення на правову допомогу, адже його положення встановлюють вперше у вітчизняному адміністративному праві та процесі конкретний обсяг прав та обов'язків адвоката при здійсненні адвокатської діяльності (ст. 20, 21), причому представництво інтересів потерпілого під час розгляду справи про адміністративне правопорушення безпосередньо визначено як самостійний вид адвокатської діяльності (п. 5 ч. 1 ст. 19).

Безумовно, зазначені права та обов'язки адвоката-представника потерпілого, як ми вважаємо, мають бути поступово імплементовані до Кодексу про адміністративні правопорушення, а стаття 271 КУпАП – розширена до обсягу норми закону про адвокатуру та адвокатську діяльність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Загальні засади адвокатської діяльності, юридичний зміст повноважень адвоката як представника потерпілого в адміністративно-деліктному судочинстві було проаналізовано такими вітчизняними вченими-адміністративістами, як Ю.П. Битяк, В.К. Колпаков, І.П. Голосніченко, О.Д. Святоцький та ін.

При цьому у наявних адміністративно-правових та адміністративно-процесуальних дослідженнях відсутній комплексний науково-практичний аналіз правового статусу адвоката як представника потерпілого в адміністративно-деліктному процесі з урахуванням чинного закону про адвокатуру та адвокатську діяльність, який відкрив нові процесуальні можливості для найповнішого забезпечення прав та законних інтересів потерпілого як апріорі законослухняного учасника розгляду справи про адміністративне правопорушення.

Метою статті є з'ясування обсягу повноважень адвоката – представника потерпілого в адміністративному судочинстві в умовах прийняття нового законодавства про адвокатуру та адвокатську діяльність у відповідності до європейських правових стандартів.

Виклад основного матеріалу. Варто зазначити, що права та обов'язки адвоката – представника в адміністративно-деліктному процесі визначаються основною функцією його професії – надання швидкої та якісної правової допомоги людині, яка її потребує. Нині практика знає такі форми правової допомоги: разова юридична консультація; юридична допомога на постійній основі; персональний адвокат; правове обслуговування юридичних осіб; представництво в органах державної виконавчої влади та в громадських організаціях; представництво в судах.

При цьому процесуальний статус захисника варто відрізнити від статусу представника. Процесуальний статус останнього – похідний від статусу особи, яку він представляє.

Адвокат – представник, який бере участь в адміністративному процесі на основі договору, має право повністю або частково відмовитися від адміністративного позову, визнати адміністративний позов, змінити адміністративний позов, досягнути примирення, передати повноваження представника іншій особі (передоручення), оскаржити судове рішення, якщо право на вчинення кожної із цих дій спеціально обумовлене у виданій йому довіреності [1, с. 44].

Повноваження адвоката-представника залишаються чинними протягом часу провадження у справі, якщо інший строк не зазначено у довіреності.

Також адвокат-представник може відмовитися від наданих йому повноважень, про що повідомляє особу, яка його ними наділила, та суд. При цьому він не може брати участь у цій справі як представник іншої сторони.

Підстави і порядок припинення представництва за довіреністю, скасування довіреності та відмови представника від наданих йому повноважень визначаються статтями Цивільного кодексу України.

Законний адвокат-представник самостійно здійснює процесуальні права та обов'язки сторони чи третьої особи, яку він представляє, діючи в її інтересах.

Якщо дії адвоката-представника суперечать інтересам особи, яку він представляє, суд може залучити до участі у справі відповідний орган чи особу, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб [2, с. 78].

Адвокатом-представником може бути фізична особа, яка відповідно до Кодексу адміністративного судочинства має адміністративну процесуальну дієздатність [1, с. 46].

Адвокат-представник при цьому бере участь в адміністративному процесі на основі договору або закону.

Документи, що підтверджують повноваження адвоката-представника, які беруть участь в адміністративному процесі на основі договору, на здійснення представництва в суді повинні бути підтверджені довіреністю чи усною заявою довірителя із занесенням її до журналу судового засідання. Оригінали довіреностей або засвідчені підписом судді копії з них приєднуються судом до справи.

Повноваження законних представників підтверджуються документами, які стверджують займану ними посаду чи факт родинних, опікунських тощо відносин з особою, інтереси якої вони представляють. Засвідчені підписом судді копії цих документів приєднуються до справи.

Довіреність фізичної особи на ведення справи в адміністративному суді посвідчується нотаріально або посадовою особою підприємства, установи, організації, в якій довіритель працює, навчається, перебуває на службі, стаціонарному лікуванні, чи за рішенням суду або за місцем його проживання (перебування) [2, с. 89].

Повноваження адвоката-представника можуть також посвідчуватися ордером, який виданий відповідним адвокатським об'єднанням, або договором про надання правової допомоги.

Довіреності або інші документи, які підтверджують повноваження представника і були посвідчені в інших державах, повинні бути легалізовані в установленому законодавством порядку, якщо інше не встановлено міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Повноваження на ведення справи в суді дає адвокату-представнику право на вчинення від імені особи, яку він представляє, усіх процесуальних дій, які може вчинити ця особа. Розпорядження довірителя представникові, який бере участь в адміністративному процесі на основі договору, щодо ведення справи є обов'язковими для нього.

Правова наука виділяє такі принципи правової допомоги в справах адміністративної юрисдикції, що застосовуються як в національному, так і в міжнародному праві:

– принцип верховенства права, відповідно до якого особа, якій надається правова допомога, її права, свободи та законні інтереси є найвищою цінністю для адвоката, який реалізує функцію процесуального представництва;

– принцип ефективного засобу захисту порушеного права, що передбачає вільний вибір захисника;

– принцип законності, під яким варто розуміти, що особа, яка надає правову допомогу, повинна дотримуватися вимог Конституції та законів України;

– принцип рівності усіх осіб, які потребують правової допомоги, який варто розуміти як неможливість надання або отримання будь-яких привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками;

– принцип доступності правосуддя, відповідно до якого мова надання правової допомоги у вигляді консультацій має бути доступною та зрозумілою особі, якій зазначена допомога надається (її рідною мовою або мовою, якою вона володіє) [3, с. 112].

Завданням держави є створення умов для ефективного доступу будь-якої особи до правових послуг, які надаються, зокрема, адвокатами. Адвокати можуть здійснювати представництво у справах громадян України, іноземців, осіб без громадянства (у тому числі – біженців), юридичних осіб. При здійсненні своєї професійної діяльності вони керуються спеціальними фаховими нормами, етичними правилами та стандартами:

1) Конституції України;

2) Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»;

3) Правил адвокатської етики, схвалених Вищою кваліфікаційною комісією адвокатури при Кабінеті Міністрів України 1 жовтня 1999 року.

Частиною 2 ст. 59 Конституції України встановлено, що для надання правової допомоги при вирішенні справ у судах та інших державних органах, діє адвокатура. Однак це положення не може тлумачитися як право обирати захисником лише адвоката, тобто особу, яка має свідоцтво про право на зайняття адвокатською діяльністю відповідно до Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Зазначене положення є однією із конституційних гарантій, що надає особі можливість реалізувати своє право вільно обирати захисником адвоката як спеціалізованого на захисті прав особи фахівця, однак, не позбавляє права звернення за допомогою до приватно практикуючого юриста, який здійснює надання правової допомоги, або іншого фахівця в галузі права, якому законом не заборонено надання правової допомоги. Таким чином, представниками в адміністра-

тивній справі можуть бути, окрім адвокатів, й інші особи, які володіють фаховими знаннями і здатні надати допомогу у захисті прав та інтересів осіб, яким зазначена допомога необхідна.

Більше того, Конституція гарантує, що кожен громадянин має право будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань [4, с. 472].

Конституцією України також встановлено, що конституційні права і свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, встановлених Конституцією України. Отже, обмеження можуть бути встановлені лише у випадку їх конкретної деталізації і унормованості в тексті Конституції України.

Висновки. Отже, унікальність місця адвоката-представника потерпілого серед учасників адміністративного процесу полягає в тому, що його логічно та обґрунтовано можна відносити і до групи суб'єктів, які мають особисту зацікавленість (юридичний інтерес) у справі, і до групи осіб, які сприяють здійсненню провадження своїми знанням та діями. При цьому найбільш тісні зв'язки адвоката – представника потерпілого у провадженні у справах про адміністративні правопорушення простежуються у межах групи суб'єктів відповідного провадження, яких можна віднести до основних суб'єктів. Хоча адвокат як представник потерпілого і належить до факультативних суб'єктів, визначальними постають його взаємини із потерпілим, який належить до обов'язкових учасників провадження, і саме права та інтереси якої відстоює захисник, здійснюючи реалізацію права потерпілого на правову допомогу.

Водночас доцільно зробити загальний висновок про необхідність подальшого удосконалення правового статусу адвоката як представника потерпілого у адміністративно-деліктному процесі шляхом розширення обсягу його повноважень з метою надання найповнішої та якомога якіснішої правової допомоги та захисту законних інтересів потерпілого у справах про адміністративні правопорушення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Михеєнко М.М. Адвокатура України : підручник / М.М. Михеєнко, О.Д. Святоцький. – К., 1997. – 224 с.
2. Медведчук В.В. Адвокатура. Історія і сучасність / В.В. Медведчук, О.Д. Святоцький. – К., 1997. – 126 с.
3. Ващенко С.В. Адміністративна відповідальність : навчальний посібник / С.В. Ващенко, В.Г. Поліщук. – Запоріжжя : Юридичний інститут МВС України, 2001. – 142 с.
4. Колпаков В.К. Адміністративно-деліктний правовий феномен / В.К. Колпаков ; Національна академія внутрішніх справ України. – К. : Юрінком Інтер, 2004. – 528 с.